

**І. Калинець. «Писанки»,
«Хлопчик-фігурка, який задоволений собою»**

Писанки

Виводить мама дивним писачком,
по білому яйці воскові взори.
Мандрує писанка по мисочках,
із цибулиним золотим узваром,
з настоями на травах і корі,
на веснянім і на осіннім зіллі –
і писанка оранжево горить
у філіграннім сплеті ліній.
То вже вона, як дивовижний світ,
то вже дзвенить, як згусток сонця,
буяють буйно квіти у росі,
олені бродять в березневім соці.
І стилізовані сплітаються сади
у маєві густих обрамлень,
мереживом найтоншим мерехтить
геометричний космацький орнамент.
І я поплив у світ дитячих мрій
на білі коліскові оболоні...
Котились писанками ізгори
ясні сонця у мамині долоні.

Хлопчик-фігурка, який задоволений собою

Трохи казка
(Скорочено)

Ганнуся поверталася додому трамваєм. Була пізня осіння пора, вікна запотіли, і на них можна було пальчиком намалювати що завгодно. То й дівчинка не втрималася: намалювала людинку. Потім подумала — і домалювала людинці великі окуляри: вийшов досить пристойний Хлопчик, Хлопчик-Фігурка.

Крапка, крапка,
дужок пара:
очі це
без окулярів.

Потім коло
і два вуха —
голова без капелюха.
А від кола

Риска вниз —
то є ніс,
а під ним
риска — рот:

аж додолу
роздвоїлась
довга тичка:

ноги це без черевичків.

риска груба
чи тонка —
приховала
язика,

От.
Трохи вище
із боків
палки дві —
руки це
без рукавів.

Ось
закінчена картинка:
нарисована людинка.

Виходячи з трамвая, Ганнуся почула:

— Дівчинко, подай мені руку, бо сам не зійду: можу загубити окуляри.

Ганнуся оглянулася: Хлопчик-Фігурка (далі будемо його скорочено називати Ха-еФ, але не Ха-Фе, як часто хочеться літеру Ф назвати) стояв поруч — вікно було чисте. Йому справді було важко зійти по східцях. Ганнуся взяла його за руку, і вони опинилися на хіднику.

— Як ти, хлопчику, зійшов із вікна? — запитала дівчинка.

— А просто: узяв і відклеївся. Я не люблю возитися трамваями, щоб усі гапилися на мене: можуть і стерти, — пояснив він. — Краще візьми мене зі собою.

— Йти важко, бо мокро під ногами, — сказала Ганнуся. — Ліпше залазь до мого наплечника.

Вона відчинила ранець — і Ха-еФ дуже спритно скочив у альбом.

— О, тут альбом для малювання! — вигукнув він. — Я поживу в ньому.

«Яка дивна пригода трапилася зі мною, — думала дівчинка, — ніколи б не сказала, що нарисована людинка може ожити».

Удома перед сном Ганнуса пригадала про Ха-еФа. Вона вийняла альбом — хлопчик якраз умістився на аркуші, ніби його там нарисували. «Що ж робити, — міркувала школярка, — чи вирвати аркуш, чи, може, вдасться Ха-еФа звідти вигнати. Бо за такий рисунок можна отримати одиницю».

— Хлопчику, чи ти можеш відклеїтися з альбому, отак, як ти відклеївся з вікна? — запитала дівчинка.

— Звичайно. Але ж ти мені дозволила тут розташуватися. Я дуже люблю альбому. Можеш мене навіть розмалювати кольоровими олівцями.

— Добре, розмалюю, — пообіцяла Ганнуса. — Але я хочу, аби ти забрався з альбому на урок малювання. Бо ще схоплю двійку!

— Як скажеш, — згодився Ха-еФ. — Але вже нехай переночую в альбомі. А зрештою, хіба я не вартую п'ятірки?

— Авжеш, що вартуєш. Але спробуй довести це вчителю малювання! Дякуй, що я не примовляла, як деякі хлопчиська, коли рисувала: «Крапка, риска, крапка, риска — фотографія твого писка»! Тоді б ти не вартував доброї оцінки.

— Не будемо сперечатися, — сказав Ха-еФ. — Я вже нарисований, і мені видається, що цілком пристойно. Дякую. Я задоволений собою.

Та наступного дня Ганнуса не мала й маленької хвилинки, аби згадати про гостя в альбомі. Вона геть забула про нього, ніби то був сон. І коли вчитель малювання переглядав домашні завдання, то, розкривши Ганнусин альбом, засміявся:

— Ганнусю, що тебе потягло на дитячий рисунок? Чи, може, тобі меншенький братик нарисовував цю людинку?

Ганнуса почервоніла, але змовчала: в неї не було меншого братика.

— То я... так бавилася, — відповіла вона. Це трохи було правдою, але не всією. В усю правду вчитель ніколи б не повірив.

— Гаразд, — сказав учитель малювання. — За попередній малюнок «Зима на нашому подвір'ї» ставлю тобі п'ятірку. А забавляйся другий раз на окремому аркуші, а не в альбомі.

І на сторінці, де спокійно прилип Ха-еФ, що не подавав жодних ознак життя, учитель виписав великий червоний знак запитання.

«От, я тепер із червоним знаком запитання. Це надає мені таємничості, — запишався Ха-еФ. — Нехай думають про мене бозна-що, нікому не розкрию таємниці. Я задоволений собою».

Ха-еФ продовжував міркувати: «Але ж яка у мене таємниця? Нарисувала мене дівчинка на запітнілій шибці — і все тут! Треба щось вигадати, щоб червоний знак запитання даремно не стовбичив на аркуші. Конче треба придумати собі загадкову історію».

Ха-еФ надовго задумався: він мав час, поки Ганнуса добереться зі школи додому. Увечері вона вийняла альбом і стала розмовляти із Ха-еФом.

— По-перше, — сказала вона, — ти не виконав мого прохання: не покинув альбом на уроці малювання. Ти сам чув, що говорив учитель! Мені було неприємно вислуховувати його кпини. По-друге, я подумала, що ти не є насправді і що тебе в альбомі давно нема. Та, на жаль...

— Чому «на жаль»? — запитав Ха-еФ. — Я думаю, що на щастя! Адже не кожна фігурка, нарисована не кожною дівчинкою не на кожному трамвайному вікні, оживає. Хіба не так?

— О так-так! — згодилася дівчинка. — Оце «на жаль» у мене просто вихопилося. Перепрошую. Я пригадала клятий знак запитання в альбомі.

— Ніякий не клятий, — заперечив Ха-еФ. — Навпаки, він надав мені таємничості. Бо навіть сам учитель малювання, що закінчив Академію мистецтв, нічого не знає про мене. Інакше він не ставив би знак питання, а виписав би знак оклику!

— Оклику? — здивувалася Ганнуся. — Чому оклику? Той знак означав би, що рисунок саме враз.

— А я саме такий, — запевнив Ха-еФ. — Я задоволений собою! Я мав би бути в оточенні цих обох знаків: з одного боку, я не всім зрозумілий — тут і знак запитання. А з другого, я найдостойніший з-поміж хлопчиків-фігурок — тому і знак оклику. І тільки червоний.

— Можливо, що й так. Але я мусила б про тебе щось довідатися. Придумай собі біографію, — мовила дівчинка.

— Нема проблеми, — відказав Ха-еФ. — Залиши мене до ранку в наплечнику. Чи можу я скористатися твоєю ручкою і зошитом? А також твоїм почерком?

— Користуйся на здоров'я, — байдуже згодилася Ганнуся. Вона не сприйняла всерйоз говорення Ха-еФа. Вона вважала, що він ні писати, ні читати не вміє. Адже його цьому ніхто не вчив. Навіть вона. Адже до цього він ніколи ніде не існував. Та й до школи не ходив. Хіба оце сьогодні. Але там азбуки не вчили, бо то уже не перший клас.

Ганнуся не подумала, що ось він не вчився ходити, а ходив, не вчився говорити, а розмовляв як дорослий. Словом, злегковажила собі дівчинка. А зранку, на уроці української мови, вона розгорнула зошит — і вжахнулася: кілька сторінок було списано зовсім її почерком, що й не розрізниш. Але ж я не писала, мало не заплакала вона.

Ось що було написано в Ганнусиному зошиті.

Автобіографія

Відразу поясню, що складне слово «автобіографія» складається із трьох неукраїнських частин, що означають:

авто — сам,

біо — життя,

графія — опис,

тобто сам описую життя. Або по-нашому

Мій життєпис

Я походжу з далекої планети Хвігурія, де всі мешканці такі, як я — хвігурки. Наша планета вигідна для життя хвігурок, бо вся забудована довгими скляними стінами. Вона нагадує скляний лябірінт. До стін легко причіплятися. Отож, на одній такій стіні мешкав я з цілою родиною. Але щоразу більше нас ставало на планеті — не було вже де розміщуватися. Тоді наш володар Хвігурій Десятий зібрав Велику Раду Хвігурії, щоб вирішити, як далі маємо жити. Він промовив:

— Мої дорогі хвігуряни! Наша Хвігурія стає затісною — нас щораз густіше. Коли хтось покидає своє місце на стіні задля гостювання чи прогулянки, то немає певності, що, повертаючись, застане його вільним. Країна перенаселена. До того ж у боротьбі за незайняте місце всі хвігурки вимішались. Отож, розпадається сім'я, родина, бо чужі хвігурки втискуються за найменшою можливістю. Також нема місця на нові скляні стіни. Настає чистий тобі Вавилон. Який же вихід із нашої сутужної ситуації? Або стерти частину хвігурок зі стін, або вислати частину нашого населення на інші планети, наприклад, на Землю.

— Вислати на Землю! — загуділа громада, бо ніхто не хотів бути стертим зі стіни — з лиця Хвігурії. Отже, із життя. Хоч і тісненько, а все-таки ліпше існувати, аніж не існувати.

Отож, кілька тисяч добровольців-хвігурян, у тому числі і я, подалися в космічні мандри. Я попрощався з рідними, хоч це було нелегко — вони в пошуку за вільним місцем були розкидані по цілій планеті. Прощання забрало декілька місяців — і ось я на Землі. Дорога була доволі довгою. Ми лежали спресовані у скляних штабелях. Коли наш космічний корабель увійшов в атмосферу Землі (атмосфера — це повітря, яке огортає планету Земля), скло терлося об повітря, а від тертя стало нагріватися, аж плавитися. Ми вчасно повідтулялися — і порозсіювалися по усій землі. Я причаївся, невидимий, на трамвайній шибці, аж поки дівчинка Ганнуся не відновила моє існування, накресливши пальчиком мою подобизну — саме там, де я був. Тепер я замешкав у її альбомі.

Хлопчик-Хвігурка.

Ганнуся ледве встигла прочитати — коло неї стояла учителька української мови, що саме збирала для перевірки зошити з домашніми вправами. Ганнуся тільки зітхнула: знову буде клопіт, треба буде пояснювати, як з'явився у зошиті життєпис Ха-еФа. Що сказати? Хто повірить у правду?

— О, як багато ти, Ганнусю, написала, — сказала вчителька тут же. — Що це за такий «життєпис»? Цікаво, цікаво.

Поки вчителька читала життєпис, у класі було тихо як у вусі. Тоді вона запитала зовсім похнюплена дівчинку, на очах якої блиснули слізки:

— Це ти сама, Ганнусю, написала оповідання?

Дівчинка ще дужче почервоніла і щось невиразне промугикала. Відповісти, що хтось написав у її зошиті... її ж таки почерком, не годилося.

— Це я... переписала... з дитячого журналу, — раптом спало на гадку Ганнусі.

— Отож, воно тобі сподобалося, якщо переписала. А з якого журналу? — не облишила бідну дівчинку вчителька.

Ганнуся хотіла відповісти, що із «Соняшника», але згадала, що вчителька отримує цей часопис і часто читає з нього на уроках. Краще хай буде, що сама придумала. А там якось буде. Так і зробила.

— То я тебе вітаю, Ганнусю! Ти написала гарний твір. І без помилок. Правда, тепер в українській мові пишемо літеру «ф», а не «хв», як колись давніше вимовляли подекуди в народі.

«От і скочила в халепу, — думала дівчинка. — Тепер даватимуть мені завдання складати казки чи оповідання. І що буде? Тільки навіки осоромлюся. А може, й навчуся писати? Варто лише почати».

Вчителька повернула зошит. Після «Мого життєпису» червоним олівцем було написано «гарно». І стояв велично-червоний знак оклику. «Ха-еФ буде задоволений з такої оцінки», — подумала Ганнуся.

На перерві Богданко бігав за Ганнусею і дражнився:

— Ганнуся-письменниця, Ганнуся-письменниця!..

— А тобі заздрісно? Сам такого не вмієш написати, тому й обзиваєшся, — заспокоїла хлопця Соломійка, Ганнусина приятелька. Та Ганнуся не зовсім добре почувалася: твір все-таки не її. А тут ще наступного уроку (це був урок читання) вчителька викликала дівчинку на середину класу і попросила для усіх прочитати «Життєпис». Стало тихо хоч маком сій, а після читання учні плескали. Це ще більше занепокоїло Ганнусю. Як мені викрутитися з цієї катавасії? — думала вона.

— В оповіданні бракує опису того хлопчика, — сказала вчителька, — не зовсім зрозуміло, як виглядають оті фігурки.

Дівчинка вийняла альбом і показала портрет Ха-еФа, який преспокійно, мов би нічого не трапилося, лежав нарисований. Богданко, який чувся трішки винним перед Ганнусею, попросив дозволу крейдою на таблиці нарисувати такого ж хлопчика. Це було дуже просто:

Крапка, крапка,
дужок пара:
очі це
без окулярів... (і так далі)

Правда, потім він, хвилинку поміркувавши, дорисував і окуляри.

Вчителька запитала, чи дітям сподобалося оповідання, і всі хором підтвердили, що так.

— Отож, діти, як ви гадаєте: це казочка чи фантастичне оповідання?

— Мабуть, фантастичне оповідання, — сказала Соломійка, — бо там є про далеку планету Фігурію, про зовсім інший світ, аніж на землі.

— Добре, — згодилася вчителька, — може, ще хтось спробує за вихідні скласти оповідання на вільну тему.

— Позич мені свого Ха-еФа, — попросила Ганнусю Соломійка. — Я буду дивитися на нього — і спробую щось вигадати.

— Бери, — радо погодилася Ганнуся. Вона вирвала аркуш із альбому — і Ха-еФ помандрував у ранець приятельки.

Соломійка сиділа над рисунком цілий суботній вечір замість дивитися фільм про інопланетянина Альфа, але нічого цікавого не могла придумати. Правда, їй пригадалася печера в Дуднищі, яку вона відвідала з пластунами на літніх канікулах. Звичайно, Соломійці не спало на гадку порадитися з Ха-еФом, бо Ганнуся не призналася навіть їй, що той уміє і розмовляти, і писати. І коли почула голос — то аж стрепенулася від несподіванки — говорив-бо Ха-еФ:

— Не журися, Соломійко, іди спати. Я щось придумаю.

«Може, мені вчувається, — подумала дівчинка, — напевно, я задрімала над зошитом. Піду вже спати».

— Ні-ні! Ти не задрімала, — почула Соломійка. — Це я, Хлопчик-Фігурка. Я вмію розмовляти і писати життєписи. Хіба ти не чула мого життєпису з Ганнусиною зошита? Я даремно не отримую знаків окликів! До речі, червоним олівцем. Я задоволений собою!

— То це ти склав Ганнусине фантастичне оповідання? — зачудувалася Соломійка. — А Ганнуся не призналася...

— А хто б ще?! — вигукнув хвалькувато Ха-еФ. — Я це роблю чудово — на п'ятірки зі знаком оклику. Тому не журися, іди до ліжка, бо вже пізня година. Чи дозволяєш мені скористатися твоїм зошитом і ручкою? І почерком?

— Дозволяю, — відповіла Соломійка, дедалі зачудованіша.

— Дякую, — сказав Ха-еФ, але, поки Соломійка не встала з-за столу, попросив. — Нарисуй на моєму аркуші червоним олівцем знак оклику для рівноваги зі знаком запитання, будь ласка.

Задовольнивши прохання Ха-еФа, дівчинка залишила аркуш на столі. А назавтра у зошиті було:

Мій другий життєпис

Татарська орда розтеклася, як повинь, по нашій країні: диміли села та міста, людей хапали в полон, або ясир (це по-татарськи). Жителі втікали в ліси і дебри, ховалися по ярах і вертепах, шукали схову в печерах. Тільки ті, що вміли тримати зброю, збиралися у боярських дворах, щоб з'єднатися у загони для захисту.

До одної печери набилося багато челяді: жінок, стареньких, дітей. Малий Івасик з іншими дітьми забився у темний куток. Від ватри, що палала посередині, відблиски миготіли по стінах. Івасик роздивлявся дивні малюнки, хоч, може, нічого дивного в них не було: хвігурки людей і тварин. Вони були різані у камені дуже просто, ніби по-дитячому.

«Тут, певно, колись мешкали люди і діти вирізали рисунки на стінах, — думав Івасик. — А можливо, вони, як і ми, ховалися від ворогів».

Івасик пальцем водив по заглибленнях рисунків. Саме там і я, Хлопчик-Хвігурка, був нарисований у печері. Мені було приємно від теплого людського дотику. Здавалося, що я оживаю, починаю мислити і згадувати минуле. Ні, Івасик помилявся: то не діти нас рисували, а сивобороді жерці-волхви різали хвігурки, промовляючи якісь молитви-заклинання. Це було дуже і дуже давно, і я вже не міг пригадати, що то були за чудодійні заклинання. Та нам передавалася їхня чарівна сила. Тому Івась, котрий торкався мене пальцем, теж сповнювався нею. Він виріс розумною і богобоязливою людиною. Він жив довго в монастирі й писав мудрі книги, навіть сам вирізав рисунки на дошках. Це були дереворити, що ними, покритими хварбою, відтискалися ілюстрації у книгах. І підписувався він під ними як Іоан Печерський.

А ось зовсім недавно діти з товариства «Спадщина», що у Львові, відвідали нашу печеру. Один із них, освітлюючи собі дорогу ліхтаркою, ковзнув променем по стіні — він вихопив мене з п'їтьми. І, коли він обмацав мене пальцем, мені здалося, що я перейшов у нього.

По мандрах у горах спадщанці повернулися до Львова. Хлопець, добираючись трамваєм додому, пальцем повторив мою хвігурку на вікні. Потім він вийшов, залишивши мене самого мандрувати містом. Та не надовго. Бо коли до мене усміхнулася школярка, я подався за нею до виходу з трамвая. Тепер мандрую на її аркуші з альбому, і ці мандрри мені до вподоби. Я задоволений собою.

— І це оповідання гарне, — похвалила вчителька на уроці літератури. Вона також вивела великий червоний знак оклику після слова «гарно». — Тільки ти, Соломійко, повторюєш Ганнусину помилку, пишучи «ф» через «хв». Хто скаже, яке це оповідання?

— Географічне! — вигукнув поперед усіх Богданко. — Бо там розповідається про печеру в Дудниці.

— Дещо географічне, — згодилася вчителька. — А ще яке?

— Історичне, — мовила Ганнуся. — Там є про нашу історію, як у книжці Лотоцького «Княжа слава».

— Та й пригодницьке, — додала Соломійка, — бо там ідеться про пригоди Хлопчика-Фігурки колись і тепер.

— Дуже добре, — сказала вчителька. — От бачите, такий невеличкий твір, але він одночасно історичний, пригодницький, географічний, а навіть, якщо ви згодні зі мною, і фантастичний.

На великій перерві Ганнуся і Соломійка замість тішитися, що їх усі, разом з учителькою, вважають авторами чудових оповідань, засумували.

— Що ж нам робити, Соломійко? — каже Ганнуся. — Адже ми нічого не написали. А неправда завжди вилазить боком. Напевно, будуть і неприємності. Тільки наїмося сорому.

— Може, варто признатися, — запропонувала приятелька, — що то написав Хлопчик-Фігурка?

— Я б дуже хотіла це зробити, — сказала Ганнуся, — але хто повірить, що нарисована людинка може писати оповідання? Тільки нас засміють.

— Почекаймо ще день-два, — на це озвалася Соломійка, — а там подивимося, що буде. Може, Хлопчик-Фігурка якось сам себе викаже?

— У мене з'явилася ідея, — зраділа Ганнуся. — Запхаймо рисунок із Ха-еФом Богданкові в ранець. Може, у нього в зошиті також з'явиться якийсь життєпис. А тоді буде нагода признатися. Бо вчителька напевно вже не повірить, що Богданко може щось написати.

Дівчатка втішилися такій гадці. Вкласти непомітно аркуш з альбому було не важко — ранець хлопця лежав відчинений: з нього неохайно стирчали зошити і книжки. Ледь заціпнувши його, Богданко помчав додому. До уроків і не думав братися: побіг до хлопців на подвір'я, потім читав свого улюбленого «Тома Сойера», врешті позабавлявся на татовому комп'ютері.

— Уроки зробив? — запитала мама, що пізно повернулася з праці.

— Угу, — невиразно відповів Богданко, а сам подумав, що на перервах повідписує домашні завдання.

Коли він вкладався спати, то виразно вчув голос:

— Я Хлопчик-Фігурка. Ти чого мене не вийняв із ранця?

— А хіба я тебе замикав? У моєму ранці тебе ніколи не було.

— Я вже півдня сиджу запертий у твоєму ранці. Ти повинен був, роблячи уроки, наткнутися на мене і порозмовляти.

— Порозмовляти? — здивувався Богданко. — Ти ж нарисований, хіба ти можеш говорити?

— А що я роблю зараз? Сподіваюся, ти не оглух? — ображено відповів Ха-еФ. — До того ж я вмію краще від тебе писати: без помилок і каліграфічно. Пишу я на п'ятірки зі знаком оклику! От!

— А що це таке — калікофічно писати? — запитав хлопець. Він таки підвівся і витяг рисунок із торби. «І як він туди потрапив?» — дивувався Богданко.

— Каліграфічно, — поправив Ха-еФ. — Каліграфія — це дуже гарне, акуратне писання. Ти хіба не читав Франкове оповідання «Красне писання»?

— Ні, — зізнався хлопець. — Я читав «Грицеву шкільну науку» про бабугаламагу. Там про калідрапію не було. Але хіба отими грабельками, що маєш замість пальців, можеш калідрапічно писати?

— У всякому разі, — ображено відповів Ха-еФ, — отими грабельками можу писати як завгодно. І дуже гарно насамперед. Каліграфічно, а не калідрапічно. От ти своїми пальцями шкрябаєш, дряпаєш, як курка лапою, таки калідрапічно.

— Не зовсім як курка — прочитати можна. Тепер каліграфії нікому не треба: є друкарські машинки, ксерокси, комп'ютери, — знайшовся на відповідь Богданко. — До речі, на комп'ютері вмю класно бавитися. І завжди виграю.

— Овва! Є чим хвалитися, — відповів Ха-еФ. — Я сам хлопчик із комп'ютера. І зі мною ледве чи виграєш. Я тут задоволений собою!

— Заклад, що виграю? — запитав хлопець.

— Згода! — відповів Ха-еФ. — Якщо ти програєш, то носитимеш мене на плечах своєї майки ціле літо.

— А як виграю? — не погодився Богданко. Він соромився носити на майці такий дитячий рисунок.

— Тоді допомагатиму тобі писати домашні вправи. Хоч до цього не дійде, бо я не програю.

— Ти вмєєш писати твори? — здивувався хлопець. — Хоч, правда, чого я дивуюся? Ти вмєєш говорити і грати.

— Хіба ти, Богданку, не слухав моїх життєписів із зошитів дівчаток?

— Оце так! То ти утнув ці оповідання? А я думав... — не докінчив Богданко. Він був розчарований, що не дівчатка написали твори про Хлопчика-Фігурку. А він їх вважав письменницями.

Хлопець із рисунком підійшов до комп'ютера. Вправно увімкнув його і став відшукувати на екрані гру.

— Я ніколи не бачив гри з тобою, — сказав він.

— Гра простенька, — відповів Ха-еФ, — мене рисує кольоровими крейдами дівчинка на тротуарі. З-за рогу раптом з'являється двірничка і мокрою шваброю береться малюнок стерти. Отже, ти будеш тою двірничкою і водитимеш пультом («мишкою» — як усі називають). Поки стираєш, дівчинка мене вирисовує в іншому місці. Тільки встигай за нею.

— Стерти можна швидше, аніж нарисувати, — не розгубився Богданко.

— Починаймо! Я майже готовий, — мовив Ха-еФ. Хлопцеві зовсім не дивно було, як Ха-еФ опинився на екрані.

Його справді вималювала крейдою дівчинка, досить подібна до Ганнусі. З-за рогу наблизилася двірничка зі щіткою. Тепер треба було нею покерувати. Тож Богданко став маніпулювати комп'ютерною мишкою, щоб стерти фігурку. Всього Ха-еФа неможливо було захопити щіткою — вона не була настільки широкою. Змивати треба було частинами: окремо півголови, руку і ногу, а тоді вже іншу частину голови, другу руку та другу ногу. Звичайно, можна було водити щіткою і в інший спосіб — для того була забава. Та дівчинка завжди випереджувала. Богданко напружився — він за два помаху навчився стирати рисунок. І тому десь на десятій фігурці

наздогнав дівчинку: вона не могла малювати, бо щітка відразу поїхала по її руці.

— Я виграв! Я виграв! — зрадив хлопець. — Я ж тобі казав, що класно граю. Тепер будеш мені служити!

— Заклад є заклад, — промовив розважливо Ха-еФ із аркуша альбому: він знову там появився. Сам. Зі знаком запитання і знаком оклику.

— Отож, пиши оповідання. Але не каліграфічно, а так, як я пишу. Я також хочу бути письменником. Моє оповідання має бути найкращим, — розкомандувався Богданко.

— Гаразд, — каже Ха-еФ. — Спочатку обведи мене кольоровими олівцями, бо хочу веселіше виглядати: я мушу бути задоволений собою. Тоді поклади мене до ранця на ніч: оповідання буде. Тільки дозволь мені скористатися твоєю ручкою і зошитом. І хоч я програв, все одно я задоволений собою.

І ось воно, оповідання:

Мій третій життєпис

Я жив у коморі-пам'яті комп'ютера. Там, можливо, тісно, а можливо, не тісно. Бо я був і в той же час не був. Там я не виглядав хвігуркою. Але в кожному мить я міг стати цілим собою. Чи там був час?

Може, був, а може, не був — я не відчував нічого і не знав, чи минають дні і ночі. Я не бачив і не чув, що робиться поза мною. Навіть коли вмикали комп'ютер та вибирали різні інші програми, я про них абсолютно не здогадувався. Бо в мені нічого не діялося. Але, лише викликали програму зі мною, тобто коли посилали виклик по мене, я тоді отримував тіло, прокидався зі сну, в якому нічого ніколи не снилося. Навколо все теж оживало для мене. Напевно, так було не часто. Тож, коли я став собою, намагався у хвилини появи на екрані не животіти, а жити повноцінно, не змарнувати ні секунди. І ще я думав, як не дати себе стерти з лица землі (чи то з тротуару, як у гри, де мене вирисовувала дівчинка). Я так напружено думав, що моя думка, мої відчуття передавалися хлопчикові Богданкові, який сидів біля комп'ютера з мишкою у руці. Він, здається, вловлював їх розумом. Я часто гадав, як би то залишитися хвігуркою і після забави, не зникати у невідомості, а якось визволитися з комп'ютера на волю, опинитися у Богданковому світі. Я не хотів повертатися у ніщо. Мені хотілося самому водити мишкою.

Одного разу я почув, як Богданків татко розповідав йому про шкідливий комп'ютерний вірус, що поїдає усі програми і може стерти навіть мене. Тобто ні з мене нічого не залишилось би, ні з моєї гри також. І я уявляв себе лицарем, що вийшов на поєдинок із вірусом і побиває його списом на смерть. Може, тоді мені як переможцю дозволять не зникати, а жити вільно і вийти на волю — поза екран. Але то були марні сподівання.

Якось мені здалося, що Богданко вловив мої думки-бажання, бо у нього прохопилося:

— Як жаль мені Хлопчика-Хвігурку: його вічно стирають з лица землі. Я визволю його з цієї гри.

Він попросив свого татка, аби татко видрукував Ха-еФа на папері. Це робиться на диво просто. Відбивається на принтері (так називається друкарка, що пов'язана з комп'ютером) буквально за якісь секунди те, що є

на екрані. Мій відбиток був побільшений у розмірі, наскільки він міг зміститися на аркуші паперу. Богданків татко сказав, що коли мою програму вкласти в інші, ліпшої марки комп'ютер і принтер, то рисунок може вийти кольоровим. Але я радий навіть із чорно-білого друку. Краще бути вільним чорно-білим, аніж кольоровим у неволі.

Богданко втішився Ха-еФом на папері, він обвів рисунок кольоровими олівцями. Ось таким я тепер мандрую по білому світі, завжди задоволений собою.

Хлопчик-Хвігурка.

Вчителька усміхнулася, прочитавши оповідання у Богданковім зошиті, заледве даючи собі раду з нерозбірливим почерком.

— Признайся, Богданку, хто тобі допоміг скласти цей життєпис Хлопчика-Фігурки? І що це за змова цілого класу писати тільки «хв» замість «ф»? — запитала вона. — Начебто рука твоя: більше ніхто у світі не має такого жадливого почерку.

— Я сам придумав оповідання, — невпевнено пробелькотів хлопець.

А тоді сталося щось дивне — у Богданка вирвалося якомсь несподівано навіть для нього самого:

— То написав Хлопчик-Фігурка!

Вчителька та й цілий клас недовірливо глянули на хлопця — ще мить і всі стали б сміятися з такого жарту. Богданко на підтвердження витяг аркуш, той, з Ганнусиноного альбома, на якому Ха-еФ був поміж червоними знаками запитання й оклику. Та несподіванка на цьому не скінчилася: з-за парт одночасно схопилися Ганнуся і Соломійка і так само разом проказали на цілий клас:

— І нам оповідання писав Хлопчик-Фігурка, але ми боялися признатися: бо хто ж у таке повірить?

Довелося усім повірити в існування Ха-еФа, що пише свої життєписи. До того ж через «хв». Хіба це не доказ? Врешті сам Ха-еФ подав голос, запевнюючи усіх, що він напише кожному учневі свою біографію. Тільки істота, що задоволена собою, може це зробити, запевнив він на цілий клас.

Мені здається, що оця пригода трапилася тільки тому, що Ганнуся мала необережність дорисувати Ха-еФові на трамвайній шибці окуляри. Тому він такий розумний. Буває ж таке! Хіба ні?